

Секція 6
***Управління та адміністрування діяльності суб'єктів
підприємництва***

**АНАЛІЗ МЕТОДИК ОЦІНКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ**

Геліна А, Копилов В.

*Науковий керівник: Кудрявцев В.М., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Забезпечення досягнення цілей сталого розвитку на всіх рівнях економічної діяльності, оцінка правильності вибору засобів, що використовуються, і ступеня вирішення поставлених цілей потребують розроблення відповідних критеріїв і показників – індикаторів сталого розвитку. У 40-му розділі "Порядку денного на ХХІ століття" ("Інформація для ухвалення рішень") зазначено: "З метою створення надійного підґрунтя для процесу ухвалення рішень на всіх рівнях і сприяння полегшенню саморегульованої стійкості комплексних екологічних систем і систем розвитку необхідно розробити показники сталого розвитку" [1].

У рамках Порядку денного 2030, ухваленого державами-членами ООН 25 вересня 2015 року, сформульовано 17 глобальних цілей сталого розвитку (ЦСР), які необхідно досягти протягом зазначеного періоду. Перелік ЦСР наведено в таблиці додаток В. Для досягнення ЦСР розроблено 169 завдань. Моніторинг досягнення ЦСР у процесі реалізації Порядку денного 2030, планується здійснювати за допомогою 244 індикаторів сталого розвитку [2].

Перші кроки в царині розроблення системи оцінювання сталого розвитку було здійснено одразу ж після проведення МКОСР у Ріо-де-Жанейро в 1992 р. [3]. Широке застосування знайшли два підходи до моніторингу сталого розвитку:

- система (набір) показників моніторингу сталого розвитку, кожен з яких відображає стан окремої (вузькоспрямованої) сторони об'єкта господарської діяльності. У рамках загальної системи показники згруповано за такими підсистемами індикаторів:

- екологічні;
- економічні;
- соціальні;

- інтегральний (комплексний/агрегований) індикатор, за допомогою якого відбувається цілісний (симбіоз економічного, екологічного та соціального аспектів) моніторинг сталого розвитку виокремленого напряму діяльності об'єкта. Агрегування здійснюється на базі трьох підгруп показників:

- еколого-економічні;
- еколого-соціально-економічні;
- екологічні.

Перший підхід базується на теоретичних засадах про "сталий розвиток" об'єкта (концептуальний підхід). Специфіка другого підходу випливає з факту акцентованої уваги на виокремлені сторони і продиктована практичним характером системи індикаторів для моніторингу тих сфер діяльності, які вважаються найбільш пріоритетними для осіб, що приймають рішення. На практиці досить складно буває однозначно класифікувати підходи першої або другої категорії.

Перевага концептуального підходу полягає в тому, що він ґрунтується на визнаних теоретичних положеннях. Його недолік у тому, що адекватність деяких індикаторів не завжди очевидна для осіб, які займаються виробленням політики, і для широкої громадськості. Позитивний бік другого підходу полягає в тому, що інтегральний індикатор більш оперативний для отримання оцінки сталого розвитку як об'єкта загалом, так і виділених напрямів діяльності. Це забезпечує їх ширше використання і прозорість. Недолік у тому, що індикатори можуть бути зсунуті в бік конкретних пріоритетів на шкоду іншим аспектам сталого розвитку. Принциповою відмінністю процесу моніторингу сталого розвитку порівняно зі своїми аналогами, характерними для класичної моделі економічного розвитку, є врахування витрат екологічного та соціального характеру, спрямованих на компенсацію вартості виснаженого природного ресурсу та відновлення навколишнього природного середовища, вирівнювання балансу людського добробуту як на національному, так і на глобальному рівні.

Необхідно зазначити, що для систем показників, розроблених Комітетом зі сталого розвитку ООН та Організацією економічного співробітництва та розвитку, характерна диференціація структури на показники "вплив-стан-реакція".

Другий напрям вимірювання сталого розвитку передбачає використання інтегрального (комплексний/агрегований) індикатора, що являє собою сукупність базових показників, які відображають поведінку окремих сторін виділеного напрямку діяльності об'єкта. Інтегральний індикатор можна позиціонувати як комплексний показник сталого розвитку, такий собі аналог ВВП (внутрішнього валового продукту) об'єкта управління (території, регіону, промислового підприємства). З цього погляду підхід до вимірювання сталого розвитку у формі інтегрального індикатора є більш зручним для осіб, які ухвалюють рішення, тому що практично виключає необхідність прогнозування наслідків взаємного впливу показників і дає змогу робити оперативніші висновки в царині управління: зростання комплексного індикатора означає сталий розвиток об'єкта управління, відповідно, зменшення комплексного індикатора свідчить про несталість розвитку. Питання методологічного і статистичного змісту, що полягають у складності визначення значення питомої ваги базових показників без втрати значущості та без зайвої суб'єктивності, обґрунтовують відсутність на сьогодні єдиного, загальновизнаного інтегрального індикатора.

Система показників сталого розвитку в повному вигляді не є обов'язковою для застосування і не ґрунтується на одній статистичній базі даних. Через різні пріоритети національні статистичні організації обирають

різні підходи моніторингу, що накладає обмеження на процес "зближення" національних підходів до моніторингу сталого розвитку. Виокремлюють п'ять чинників, що впливають на процес "зближення" і розроблення єдиних інструментів моніторингу сталого розвитку:

- відправна точка для побудови системи моніторингу сталого розвитку;
- питання довкілля або ширший соціальний контекст;
- комплексний або орієнтований на майбутнє підхід;
- вартісна оцінка;
- комплексні індикатори або системи індикаторів.

Вибір напрямку моніторингу сталого розвитку – інтегральні індикатори або системи показників – є одним з основних чинників у процесі розроблення інструментарію для моніторингу процесу. Більшість міжнародних організацій і національних статистичних служб використовують системи показників, тоді як представники академічного середовища та захисники довкілля віддають перевагу інтегральним індикаторам. Політичні діячі використовують як системи показників, так і інтегральні індикатори.

Література:

1. Visser W., Matten D., Pohl M., Tolhurst N. The A to Z of Corporate Social Responsibility. London : A John Wiley & Sons, Ltd., Publication, 2010. 406 p.
2. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: веб-сайт. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=R (дата звернення: 15.01.2024).
3. Elkington J. Cannibals With Forks: The Triple. Bottom Line of 21st Century Business. Capstone. Oxford, 1997, 402 p.

ДУБЛЬ-БЮРОКРАТІЯ ЯК СТРУКТУРНА ФОРМА: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, ЗАПОБІГАННЯ УТВОРЕННЮ

Гороховацька А.І.

*Науковий керівник: Гетьман О.О., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Термін "дубль-бюрократія" часто використовується для опису однієї з гібридних структур між дивізіональною (департаментською) та механістичною бюрократією. Це структура, яка виникає, коли організація створює низку ідентичних територіальних підрозділів і централізує деякі важливі функції.

Кожен відділ зазвичай є точною копією іншого відділу чи управління. Всі підрозділи виконують однакові завдання в однаковий спосіб, але в різних місцях. Дублювання бюрократії є наслідком територіальної фрагментації механістичної форми. Особливо це стосується виробничого сектору, де просте, стабільне зовнішнє середовище та стандартизована продукція є сприятливими факторами для механізованої бюрократії як структурної організації, але розпорошеність ринків, високі транспортні витрати або спеціалізація продукції змушують організації дублювати виробничі потужності в різних регіонах [1].